

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР У СРБИЈИ

Извештај за III тромесечје 2019. године

Садржај:

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ.....	3
1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије	3
1.2. Концентрација и конкуренција.....	4
2. ПРОФИТАБИЛНОСТ	6
2.1. Показатељи профитабилности.....	6
2.2. Структура резултата	7
2.3. Оперативни добитак	10
2.4. Оперативни расходи	11
3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	12
3.1. Ниво и структура	12
3.2. Класификована актива.....	14
3.3. Кредити	15
3.4. Проблематични кредити	18
4.1. Структура извора средстава.....	26
4.2. Депозити	28
4.3. Укупно кредитно задужење банака.....	30
4.4. Обавезе према иностранству	31
4.5. Субординиране обавезе	31
5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ.....	33
6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА.....	35
7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА.....	36
8. ДЕВИЗНИ РИЗИК	39
9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	40

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ

1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије¹

Банкарски сектор Србије је на крају септембра 2019. године чинило 26 банака, што је исти број као на крају јуна 2019. године. Организациону мрежу је чинило 1.605 пословних јединица и 23.172 запослена.

Табела 1.1. Преглед одабраних параметара банкарског сектора Србије

(у млрд RSD, у %)

	Број банака	Актива		Капитал		Мрежа		Запослени	
		Износ	Учешће	Износ	Учешће	Број посл. јединица ¹⁾	Учешће	Број	Учешће
Банке у власништву домаћих лица	7	930	23,4%	170	24,5%	555	34,6%	6.695	28,9%
Државне	4	647	16,3%	101	14,5%	442	27,5%	5.244	22,6%
Приватне	3	283	7,1%	69	10,0%	113	7,1%	1.451	6,3%
Банке у власништву страних лица	19	3.052	76,6%	527	75,5%	1.050	65,4%	16.477	71,1%
Италија	2	1.091	27,4%	191	27,4%	235	14,6%	4.360	18,8%
Аустрија	2	542	13,6%	89	12,7%	187	11,7%	2.771	12,0%
Француска	1	120	3,0%	12	1,7%	83	5,2%	932	4,0%
Мађарска	2	544	13,7%	82	11,7%	248	15,5%	3.361	14,5%
Остали	12	754	18,9%	153	22,0%	297	18,5%	5.053	21,8%
Укупно банкарски сектор	26	3.982	100,0%	697	100,0%	1.605	100,0%	23.172	100,0%

¹⁾ Пословне јединице обухватају све облике делова пословне мреже: централе, филијале, експозитуре, шалтери и друге пословне јединице.

Извор: Народна банка Србије.

У трећем тромесечју 2019. године повећан је број запослених и број пословних јединица у банкарском сектору Србије. На крају трећег тромесечја, у банкарском сектору је био 71 запослени више него на крају другог тромесечја 2019. године, што је последица истовременог повећања броја запослених код 13 банака за укупно 184 запослена и смањења броја запослених код десет банака за укупно 113 запослених. У оквиру пословне мреже, број пословних јединица смањен је код пет банака за пет пословних јединица и повећан код пет банака за 11 пословних јединица, тако да је у пословној мрежи током посматраног тромесечја било шест пословних јединица више.

¹ Сви подаци у извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали екстерни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије на крају септембра 2019. износила је 3.982,0 милијарди динара (за 4,5% више него на крају јуна 2019), а укупан билансни капитал 696,6 милијарди динара (за 4,8% више него на крају јуна 2019).

Банке у већинском власништву домаћих лица (приватних лица и Републике Србије) у посматраном тромесечју незнатно су смањиле тржишни удео у укупној билансној суми банкарског сектора (са 23,5% на 23,4%), али и повећале учешће у укупном капиталу банкарског сектора (са 23,9% на 24,5%). Последично, учешће банака у већинском власништву страних лица незнатно је повећано са 76,5% на 76,6% у односу на билансну суму, односно смањено са 76,1% на 75,5% у односу на капитал. Номинално повећање забележено је код свих група банака, и у сегменту билансне суме и код капитала.

Доминантно учешће у банкарском сектору Србије имају банке пореклом из Италије, Мађарске и Аустрије (укупно шест банака), са уделом у укупној билансној суми од 54,7%.

1.2. Концентрација и конкуренција

Банкарско тржиште Србије одликује задовољавајући степен конкуренције и ниска концентрација активности. Вредност Херфиндал–Хиршмановог² индекса указује на одсуство концентрације у свим посматраним категоријама.

Табела 1.2.1. Показатељи концентрације и конкуренције

(учешће %)			
	Првих 5 банака	Првих 10 банака	ННІ ¹⁾
Актива	54,1	79,9	808
Кредити (укупни)	52,7	79,1	800
Кредити становништву	53,5	83,0	841
Кредити привредним друштвима	53,7	83,0	834
Депозити (укупни)	55,4	81,1	837
Депозити становништва	58,6	83,2	970
Приходи (укупни)	50,7	77,6	737
Приходи од камата	51,3	78,3	761
Приходи од накнада	59,4	82,7	945

¹⁾ Херфиндал–Хиршманов индекс концентрације.

Извор: Народна банка Србије.

² Херфиндал–Хиршманов индекс концентрације израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације, вредност између 1.000 и 1.800 на постојање умерене концентрације, а вредност изнад 1.800 на постојање изражене концентрације.

Дужи временски период, највише вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса забележене су код депозита становништва и прихода од накнада, док је најнижа вредност забележена код укупних прихода и прихода од камата.

Ако се пет највећих банака посматра у односу на билансну суму, бруто кредите и депозите, евидентно је да оне чине више од половине банкарског сектора Србије у наведеним сегментима, с обзиром на то да са 54,1% учествују у нето билансној активи, са 52,7% у бруто кредитима и са 55,4% у депозитима.

Посматрано на крају трећег тромесечја 2019. године, према висини билансне суме, редослед пет највећих банака остао је исти као у претходном тромесечју и истом периоду претходне године.

Табела 1.2.2. Ранг листа десет највећих банака према критеријуму билансне активе
(у млрд РСД, у %)

	30. 09. 2018.			30. 06. 2019.			30. 09. 2019.			Δ Г	Δ Т
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг		
Banca Intesa A.D.- Beograd	574	16,1	1	593	15,6	1	633	15,9	1	▲	▲
Unicredit Bank Srbija A.D.- Beograd	417	11,7	2	439	11,5	2	458	11,5	2	▲	▲
Komercijalna banka A.D.- Beograd	390	10,9	3	412	10,8	3	420	10,5	3	▲	▲
OTP Banka Srbija a.d. Beograd	301	8,4	4	317	8,3	4	331	8,3	4	▲	▲
Raiffeisen Banka A.D.- Beograd	284	8,0	5	299	7,9	5	314	7,9	5	▲	▲
Erste Bank A.D.- Novi Sad	193	5,4	7	221	5,8	6	228	5,7	6	▲	▲
Vojvodanska banka a.d. Novi Sad	78	2,2	15	204	5,3	8	214	5,4	7	▲	▲
Agroindustrijsko komercijalna banka AIK banka akcionarsko društvo, Beograd	193	5,4	6	208	5,5	7	208	5,2	8	▼	▼
Banka Poštanska štedionica A.D.- Beograd	163	4,6	9	182	4,8	9	203	5,1	9	▲	▲
Eurobank A.D.- Beograd	163	4,6	8	173	4,5	10	175	4,4	10	▼	▲

Извор: Народна банка Србије.

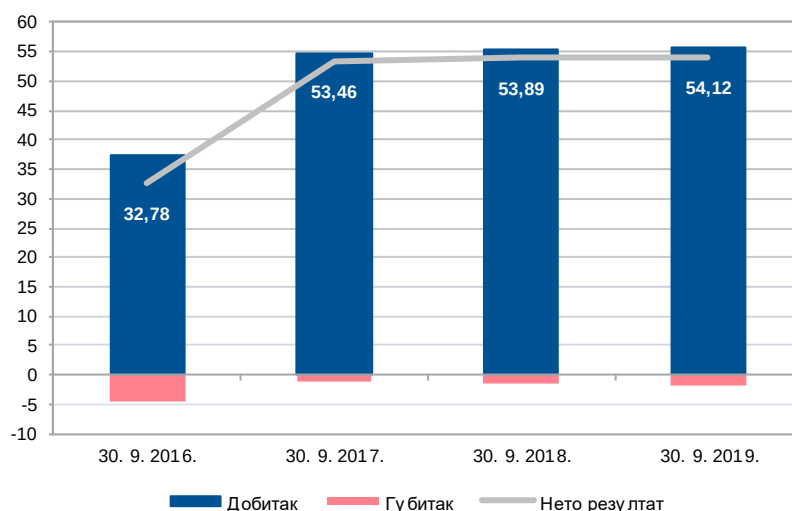
Према висини билансне суме, водећа банка у Србији и даље је *Banca Intesa AD Beograd*, уз повећање тржишног учешћа (за 0,3 процентна поена) у односу на претходно тромесечје, али и смањење у односу на исти период претходне године (за 0,2 процентна поена). Поред *Banca Intesa AD Beograd*, тржишно учешће изнад 10% на дан 30. септембра 2019. забележиле су *Unicredit Bank Srbija AD Beograd* (11,5%) и *Komercijalna banka AD Beograd* (10,5%).

2. ПРОФИТАБИЛНОСТ

2.1. Показатељи профитабилности

Банкарски сектор је у трећем тромесечју 2019. години остварио нето добитак пре опорезивања у висини од 54,1 милијарде динара, што је за 0,4% више од резултата оствареног у истом периоду претходне године.

Графикон 2.1.1. **Резултат пре опорезивања**
(у млрд RSD)

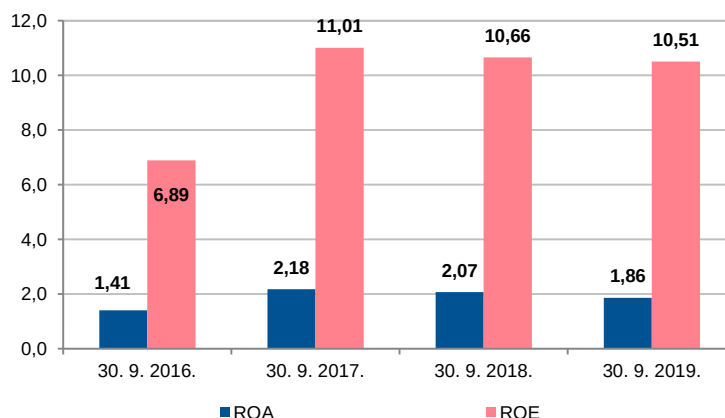

Извор: Народна банка Србије.

Структура оствареног нето добитка је следећа: добитак у укупном износу од 55,8 милијарди динара остварило је 18 банака, док је осам банака (чије збирно тржишно учешће износи 10,9%) остварило негативан финансијски резултат, у укупном износу од 1,7 милијарди динара. Позиције добитка и губитка на нивоу банкарског сектора нешто су концентрисаније од билансне суме, тако да 86,3% укупног добитка сектора опредељује седам банака с највећим нето добитком, а 65,5% укупног губитка сектора опредељују три банке с највећим нето губитком.

Очувана профитабилност банкарског сектора на крају септембра 2019. године имала је за резултат следеће показатеље профитабилности: принос на активу (ROA) од 1,86% (2,07% на крају септембра 2018) и принос на капитал (ROE) од 10,51% (10,66% на крају септембра 2018).

Графикон 2.1.2. Показатељи профитабилности банкарског сектора
(у %)

Извор: Народна банка Србије.

2.2. Структура резултата³

У условима пораста кредитне активности, упркос тренду пада просечних каматних стопа, уз уобичајену ослоњеност домаћих банака на традиционалне кредитно-депозитне пословне моделе, главни покретачи пораста нето добитка били су нето приходи од камата и накнада.

Остварени нето добитак по основу камата на крају трећег тромесечја 2019. године износио је 96,1 милијарду динара, што је за 0,7% више од добитка оствареног у истом периоду 2018. године. Наведено повећање је последица раста прихода од камата за 2,4 милијарде динара и смањења расхода по основу камата (за 1,7 милијарди динара). На крају септембра 2019. године, структуру прихода од камата на нивоу банкарског сектора чине: приходи од камата по основу кредита са 79,3%, приходи од камата по основу хартија од вредности са 16,1% и приходи од камата по основу депозита са 2,0%. На страни расхода по основу камата, најзначајније је учешће камата по основу депозита са 74,8%, следе кредити са 16,5% и хартије од вредности са 3,8%.

³ Напомена: подаци за 30. септембар 2018. године измењени су у односу на претходни извештај јер је једна банка понављала извештаје.

Нето приходи по основу накнада и провизија у посматраном тромесечју порасли су за 4,9%, односно за 1,4 милијарде динара, у односу на 30. септембар 2018. године услед повећања прихода по основу накнада и провизија за 1,6 милијарди динара, док су расходи по истом основу незнатно повећани (0,2 милијарде динара). У оквиру категорије прихода од накнада и провизија, најзначајнији су приходи по основу: обављања платног промета (31,6%), платних картица (21,1%) и депозита (14,7%), док на страни расхода преовлађују расходи по основу платних картица (са уделом од 46,7%) и расходи по основу обављања платног промета (са учешћем од 12,5%).

Табела 2.2. Промене кључних елемената профитабилности банака

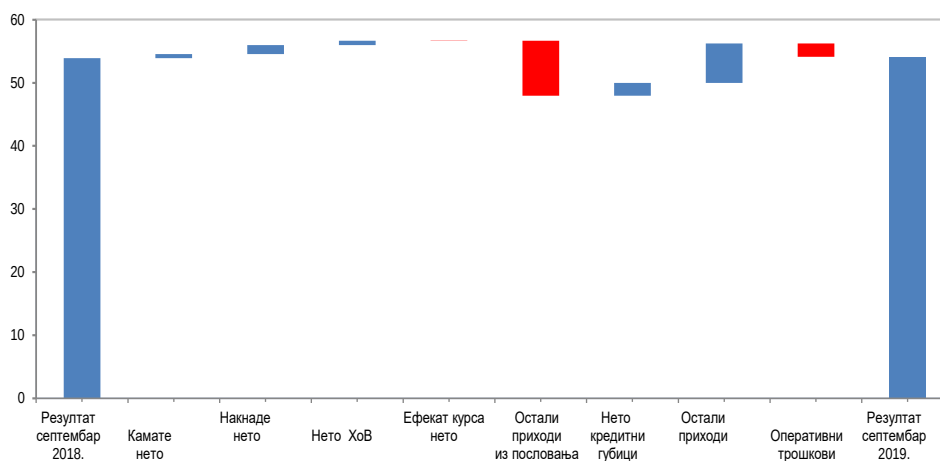
(у млн РСД)

	Резултат	Камате нето	Накнаде нето	Кредитни губици нето	Ефекат курса
30. 09. 2019.	54.116	96.082	30.717	-3.751	5.888
30. 09. 2018.	53.893	95.420	29.294	-5.740	5.905
Промена:	0%	1%	5%	-35%	0%
	↑	↑	↑	↓	↓

Извор: Народна банка Србије.

* Подаци за 30.09.2018. године су измењени у односу на претходни извештај, јер је једна банка понављала извештаје.

Нето резултат по основу обезвређења финансијских средстава која се не вреднују по фер вредности кроз биланс успеха на крају трећег тромесечја 2019. године био је негативан и износио је 3,8 милијарди динара, за разлику од 5,7 милијарди динара остварених нето кредитних губитака у истом периоду 2018. године.

Графикон 2.2. Структура резултата
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Банке су забележиле нето расход по основу индиректних отписа финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности у износу од 6,6 милијарди динара (7,1 милијарда динара био је нето расход по овом основу у истом периоду 2018). По основу отписа ненаплаћених потраживања остварени су нето приходи од 2,8 милијарди динара, док су у 2018. години приходи по овом основу били једна милијарда динара.

На крају трећег тромесечја 2019. године, нето добитак по основу хартија од вредности повећан је у односу на прошлогодишњи ниво за 0,7 милијарди динара и износи 2,7 милијарди динара.

Нето ефекат промене курса динара на резултат банкарског сектора Србије на крају трећег тромесечја 2019. године био је позитиван, с обзиром на то да је остварен нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле од 5,9 милијарди динара. Курсне разлике по основу девизних потраживања и обавеза имале су за последицу нето приход банкарског сектора у износу од 12,8 милијарди динара, док је по основу курсних разлика везаних за потраживања и обавезе са уговореном девизном клаузулом остварен нето расход у износу од 6,9 милијарди динара.

Повећање осталих прихода на крају трећег тромесечја 2019. године у односу на исти период претходне године у највећој мери је последица признавања добити од повољне куповине приликом процеса припајања банака.

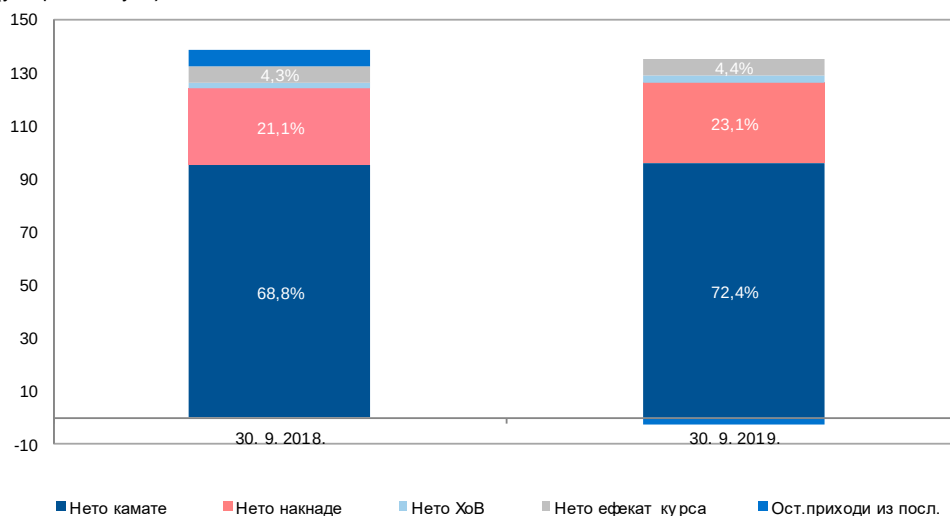
2.3. Оперативни добитак

Укупан нето оперативни добитак банкарског сектора на крају трећег тромесечја 2019. године износио је 132,7 милијарди динара, што је за 4,3% мање од оперативног добитка оствареног у истом периоду 2018. године.

То смањење је последица превасходно примене *Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима*, који се примењивао током другог и трећег тромесечја 2019. године.

Ефекат конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у стамбене кредите индексиране у еврима забележен је код 15 банака. Преко 50% нето ефекта конверзије односи се на четири банке.

Графикон 2.3. Структура оперативног добитка
(у млрд RSD, у %)

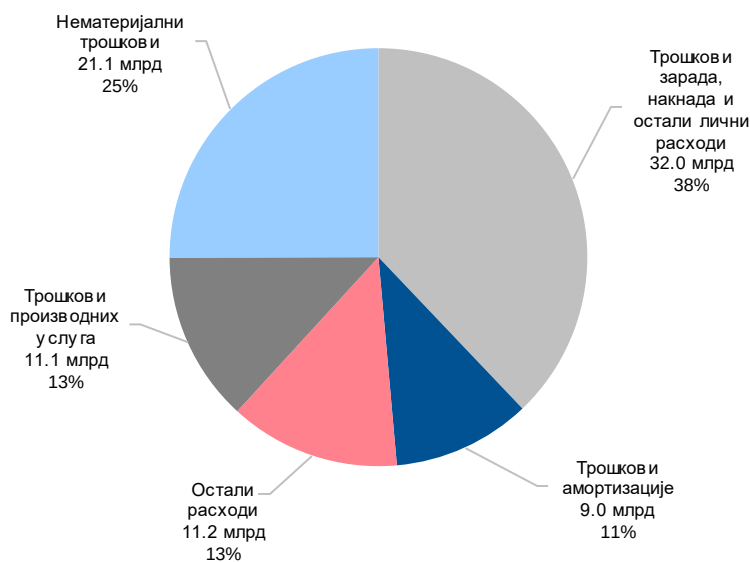

Извор: Народна банка Србије.

2.4. Оперативни расходи

Оперативни расходи банкарског сектора Србије на крају трећег тромесечја 2019. године износили су 84,3 милијарде динара и већи су (за 2,6%) него у истом периоду 2018. године. Пораст оперативних расхода банкарског сектора у односу на исти период претходне године за 2,1 милијарду динара резултат је превасходно већих нематеријалних трошкова за 1,9 милијарди динара и расхода по основу резервисања за обавезе за 0,7 милијарди динара, док је примена МСФИ 16 имала готово у потпуности неутралан ефекат, јер је утицала само на промену структуре оперативних расхода. Наиме, трошкови амортизације су порасли за 3,6 милијарди динара, док су, с друге стране, трошкови производних услуга смањени за 4,3 милијарде динара. Трошкови који се односе на зараде, накнаде зарада и остале расходе у вези са запосленима смањени су за 0,5% и чинили су 37,9% укупних оперативних расхода.

Графикон 2.4. Структура оперативних расхода
(30. септембар 2019)

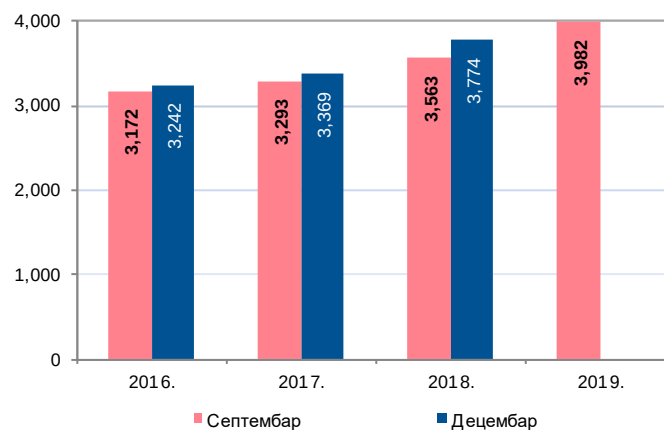

3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

3.1. Ниво и структура

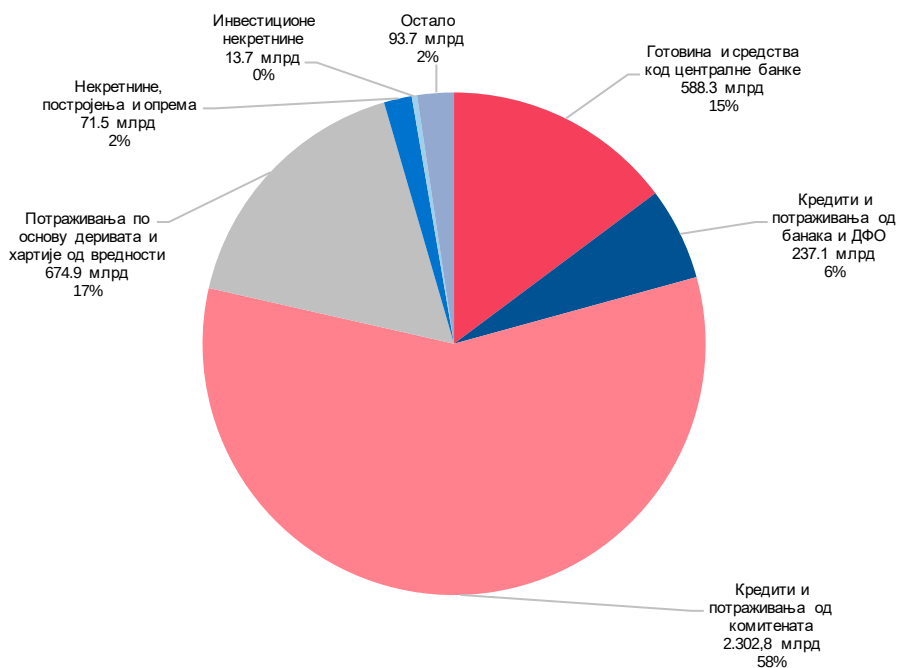
Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије на крају септембра 2019. године износила је 3.982,0 милијарди динара, што је за 172,0 милијарди динара (4,5%) више него у јуну 2019. године.

Графикон 3.1.1. Укупна нето актива банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Доминантан удео у нето активи банкарског сектора има категорија *Кредити и потраживања* (банкама и осталим комитентима) са 63,8% (услед окренутости банака ка традиционалним моделима банкарског пословања), што је непромењено у поређењу с крајем претходног тромесечја (63,7%). Такође, значајно је учешће категорије *Хартије од вредности* (16,9%) и *Готовина и средства код централне банке* (14,8%). Пласмани банака у хартије од вредности и даље се највећим делом односе на пласмане у државне хартије од вредности, чији је емитент Република Србија, што опредељује висок ниво сигурности овог сегмента улагања банкарског сектора.

Графикон 3.1.2. Структура aktive банкарског сектора
(30. септембар 2019)

Извор: Народна банка Србије.

Табела 3.1. Промена кључних позиција aktive банкарског сектора

(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2019.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.
Готовина и средства код централне банке	588.336	36.685	-8.486	6,7%	-1,4%
Кредити и потраживања	2.539.873	114.292	170.793	4,7%	7,2%
<i>од банака и ДФО</i>	237.092	37.982	29.047	19,1%	14,0%
<i>од комитената</i>	2.302.781	76.310	141.746	3,4%	6,6%
Потраживања по основу деривата и хартије од вредности ¹⁾	674.943	19.019	9.476	2,9%	1,4%
Некретнине, постројења и опрема	71.519	-1.195	20.000	-1,6%	38,8%
Инвестиционе некретнине	13.672	-215	25	-1,5%	0,2%
Остало	93.639	3.417	16.076	3,8%	20,7%
Укупна билансна сума	3.981.983	172.003	207.885	4,5%	5,5%

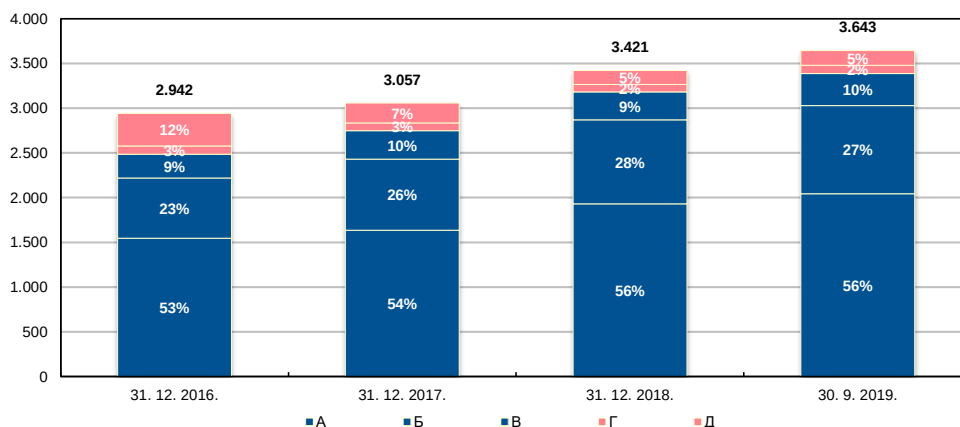
¹⁾ До 2018. године овим су биле обухваћене следећа финансијска средства у билансу по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању, расположива за продају, која се држе до доспећа и која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха.

Извор: Народна банка Србије.

3.2. Класификована актива

Укупна класификована (билансна и ванбилансна) актива на крају септембра 2019. године износила је 3.642,5 милијарди динара и већа је за 130,8 милијарди динара (3,6%) него на крају претходног тромесечја. Билансна актива која подлеже класификацији повећана је за 79,4 милијарде динара, док су ванбилансне ставке које се класификују повећане за 51,3 милијарде динара. У оквиру структуре билансних ставки које се класификују, најзначајније промене су забележиле категорије дугорочних кредита и депозита код банака, које су се повећале за 56,8 милијарди динара и 13,4 милијарде динара, респективно. У оквиру ванбилансних ставки, највеће апсолутно повећање евидентирано је код ставки *Неискоришћене преузете обавезе* (за 43,2 милијарде динара). Дугорочни кредити у билансној активи и неискоришћене преузете обавезе и даље остају најзначајније ставке које подлежу класификацији (учешће од 75,2% и 59,7% у укупним класификованим билансним, односно ванбилансним ставкама).

Графикон 3.2. Укупна класификована актива
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Најзначајнија промена у структури класификације билансне aktive у односу на претходно тромесечје јесте повећање билансних ставки из категорије А и В за 51,0 милијарду динара и 21,1 милијарду динара, респективно, и то превасходно у делу дугорочних кредита. „Најлошија” категорија Д смањена је за 1,6 милијарди динара. Последишно, смањено је учешће две најлошије категорије за 0,2 процентна поена, тако да учешће „лоше active” у укупној класификованој билансној активи износи 8,4%.

Повећање укупних ванбилансних ставки које се класификују у категорије А и Б за 39,0 милијарди динара и 16,6 милијарди динара, респективно, резултирало је благим смањењем учешћа ванбилансне „лоше активе” у укупно класификованим ванбилансним ставкама са 3,7% на 3,6%.

Табела 3.2. Промена кључних позиција билансне активе и ванбилансних ставки банкарског сектора

(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2019.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.
Билансна актива која се класификује	2.628.958	79.445	128.688	3,1%	5,1%
Краткорочни кредити	343.553	10.382	-2.399	3,1%	-0,7%
Дугорочни кредити	1.977.791	56.817	128.005	3,0%	6,9%
Доспела потраживања	69.094	-9.499	-8.056	-12,1%	-10,4%
Депозити код банака	86.428	13.447	-25.822	18,4%	-23,0%
Ванбилансне ставке које се класификује	1.013.553	51.311	93.113	5,3%	10,1%
Плативе гаранције	116.934	-50	3.104	0,0%	2,7%
Чинидбене гаранције	237.344	6.186	19.717	2,7%	9,1%
Неискоришћене преузете обавезе	605.012	43.222	56.459	7,7%	10,3%

Извор: Народна банка Србије.

Уступљена потраживања у трећем тромесечју 2019. године износила су 11,2 милијарде динара, што је за 8,6 милијарди динара више него у другом тромесечју 2019. године, али је два и по пута мање него у истом периоду претходне године (у трећем тромесечју 2018. године уступљена су потраживања у износу од 28,5 милијарди динара). Сва потраживања у трећем тромесечју 2019. године (11,2 милијарде динара) пренета су лицима ван банкарског сектора.

3.3. Кредити⁴

Током трећег тромесечја 2019. године, бруто кредити банкарског сектора Србије у номиналном износу повећали су се за 59,6 милијарди динара и износили су 2.387,0 милијарди динара, што представља тромесечни раст од 2,6%.

⁴ У складу са Упутством о обавези и начину прикупљања, обраде и достављања података о стању и структури пласмана, потраживања и обавеза банака, кредити обухватају следеће кредитне у динарима и у страниј валути: опозиви, по трансакционим рачунима, преконоћни (*overnight*), потрошачки, за ликвидности и обртна средства, извозни, инвестициони, стамбени, готовински, за плаћање увоза робе и услуга из иностранства, за куповину непокретности у земљи физичком лицу и остали кредити.

Табела 3.3. Промена нивоа бруто кредита

(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2019.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.
Сектор финансија и осигурања	24.011	-7.972	-3.395	-24,9%	-12,4%
Јавни нефинансијски сектор	104.642	2.576	6.660	2,5%	6,8%
Привредна друштва	1.075.218	34.665	57.411	3,3%	5,6%
Сектор опште државе	35.120	3.208	10.468	10,1%	42,5%
Становништво	960.335	29.266	58.136	3,1%	6,4%
Страна лица и стране банке	45.339	-3.681	-13.367	-7,5%	-22,8%
Остали сектори	142.316	1.517	3.906	1,1%	2,8%
Укупни кредити	2.386.981	59.580	119.818	2,6%	5,3%

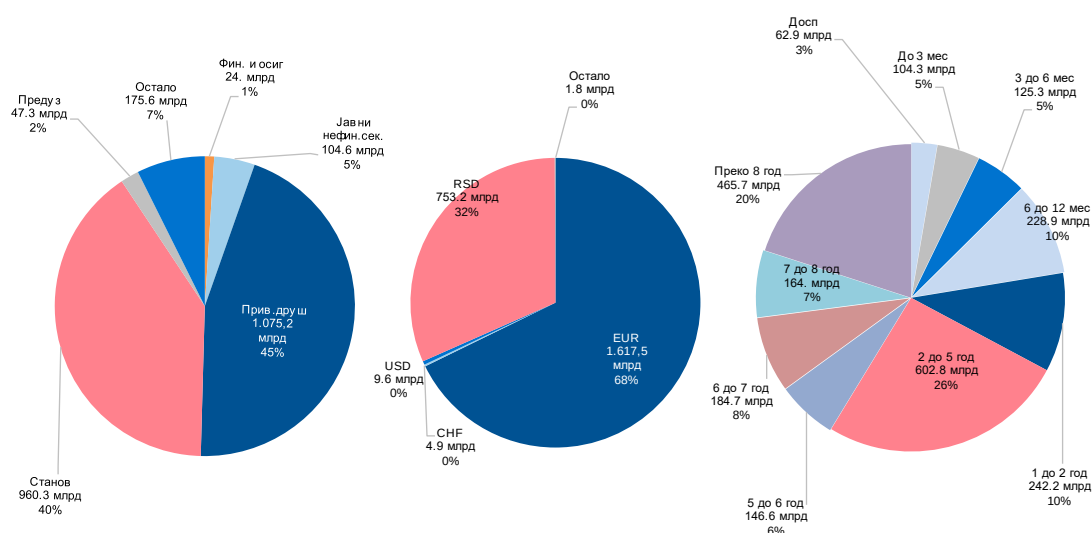
Извор: Народна банка Србије.

Повећање кредитне активности на бруто нивоу најизраженије је у сектору привредних друштава и становништва (за 34,7 милијарди динара (3,3%) и за 29,3 милијарде динара (3,1%), респективно, више него на крају претходног тромесечја). Кредитна активност према сектору привредних друштава повећана је у највећој мери у делу инвестиционих кредита. И овог тромесечја, повећање кредита датих становништву највећим делом је последица повећања готовинских кредита (првенствено динарских), који бележе највеће учешће у укупним кредитима становништву од 47,6%, уз стопу раста од 4,4% у трећем тромесечју 2019. године. Стамбени кредити (највећим делом индексирани девизном клаузулом) повећани су 8,4 милијарде динара, по стопи од 2,2% (са учешћем од 40,5%). Номинално смањење кредитне активности на бруто нивоу забележено је у сектору финансија и осигурања, код предузетника и страних лица.

Валутна структура кредита банкарског сектора Србије и даље је претежно девизно индексирана. На крају трећег тромесечја 2019. године, удео девизних и девизно индексираних кредита износио је 68,4%. Доминантна валута индексације кредита у банкама у Србији јесте евро, са уделом од 67,8% у укупним кредитима (односно 99,0% у укупним бруто девизним и девизно индексираним кредитима). Следе кредити у америчким доларима, са уделом од 0,4% (0,6% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), и швајцарским францима, са уделом од 0,2% (0,3% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), при номиналном смањењу бруто кредита у америчким доларима и швајцарским францима у односу на јун 2019. године за 35,3% и 55,1%, респективно.

На крају трећег тромесечја 2019. године, на динарски портфолио односило се 31,6% укупних бруто кредита и, посматрано по секторима, највеће учешће динарских кредита јесте код становништва (57,9%), а најмање, изузев страних лица (0,6%), код сектора опште државе (6,3%). Посматрано по врсти кредита, највеће учешће динарских кредита забележено је код готовинских (99,4%) и потрошачких кредита (47,9%) а најмање код стамбених (0,3%) и инвестиционих кредита (10,3%). И поред настављеног тренда раста готовинских кредита у динарима, на крају септембра 2019. године готовински кредити учествовали су у укупним кредитима са 19,2% (јун 2019. године: 18,8%).

Графикон 3.3. Структура бруто кредита банкарског сектора
(у млрд RSD)
(30. септембар 2019)

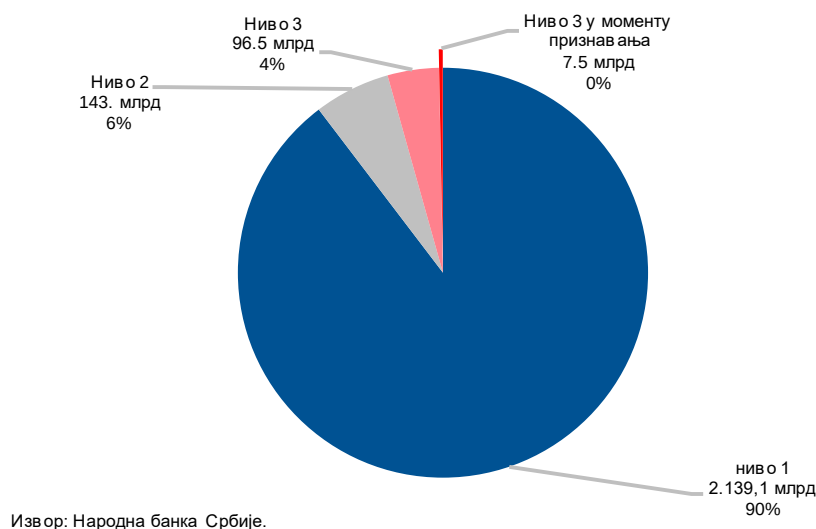

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по преосталој рочности, структура бруто кредита није знатније промењена: удео дугорочних бруто кредита готово је непромењен (77,6% јуна наспрам 78,1% септембра), удео краткорочних кредита је повећан (са 18,3% на 18,6%), док је удео кредита по виђењу смањен (са 1,4% на 1,0%). Учешће доспелих кредита је смањено (са 2,7% на 2,3%).

Од почетка примене МСФИ 9 – Финансијски инструменти почев од 1. јануара 2018. године, Народна банка Србије прати ефекте овог стандарда у области класификације, вредновања и начина обрачуна обезвређења финансијских инструмената. Према подацима за треће тромесечје 2019. године, у структури бруто кредита преовлађујуће учешће имају кредити класификовани у ниво 1 (89,6%), док је знатно нижи удео забележен код кредита класификованих у нивое 2 и 3 (6,0%, односно, 4,0%).

Графикон 3.3.1. Структура бруто кредита по нивоима обезвређења
(30. септембар 2019)

3.4. Проблематични кредити

Праћење нивоа и тренда проблематичних кредита (*NPL*) од велике је важности за препознавање могућих проблема у наплати потраживања и праћење кредитног ризика, будући да ови кредити и с њима повезани показатељи представљају показатеље погоршања квалитета кредитног портфолија банкарског сектора. Такође, додатна анализа *NPL* у односу на извршене исправке њихове вредности, регулаторна резервисања и капитал даје увид у могућности банкарског сектора да апсорбује губитке који настају као последица *NPL*.

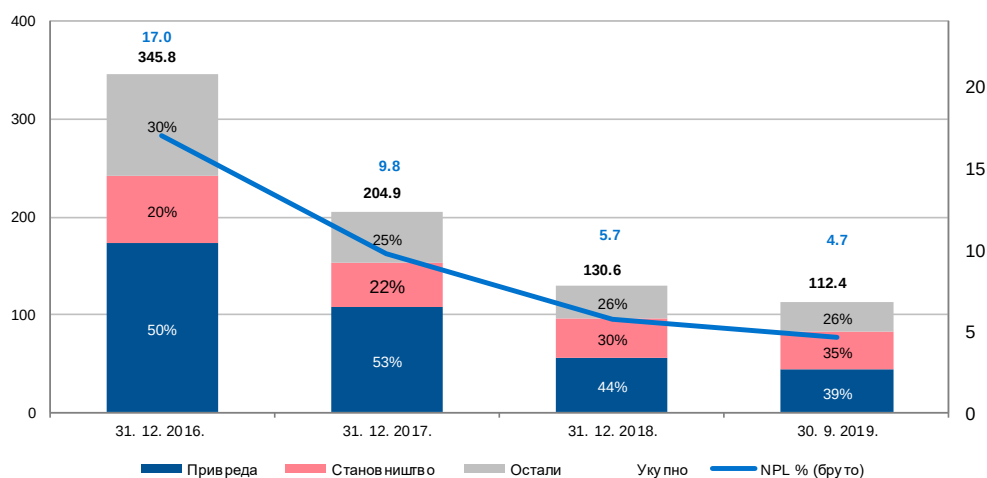
У складу с методологијом коју примењује Народна банка Србије, под *NPL* се подразумева стање укупног преосталог дуга сваког појединачног кредита (укључујући и износ доцње):

- по основу кога дужник касни са отплатом главнице или камате 90 и више дана од иницијалног рока доспећа;
- по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
- по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.

Бруто проблематични кредити (NPL)

Укупни бруто *NPL* банкарског сектора током трећег тромесечја 2019. године смањени су за 10,3 милијарде динара и на крају септембра износили су 112,4 милијарде динара. Смањење бруто *NPL* током овог тромесечја по основу уступања износило је 2,6 милијарди динара, по основу наплате 13,1 милијарду динара, док је по основу отписа смањено за додатних 4,8 милијарди динара. Нови бруто *NPL* банкарског сектора током трећег тромесечја 2019. године износили су 12,7 милијарди динара.

Графикон 3.4.1. **Бруто *NPL***
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Пад бруто *NPL* за 8,4%, уз раст укупних кредита за 2,5%, условио је даљи пад показатеља учешћа *NPL* у укупним бруто кредитима, за 0,55 процентних поена у односу на крај претходног тромесечја, на ниво од 4,66%, што је њихов нови историјски минимум од прописивања једнообразне дефиниције и обавезе извештавања 2008. године.

Упркос паду за 7,8 милијарди динара, и даље највећи део бруто *NPL* долази из сектора привредних друштава (на крају септембра 2019: 41,5 милијарди динара). Поред тога, *NPL* сектора *Привредна друштва у стечају и друга правна лица у стечају* износили су 21,2 милијарде динара.

Код сектора становништва, бруто *NPL* износи 39,7 милијарди динара, што чини 35,3% укупних бруто *NPL*.

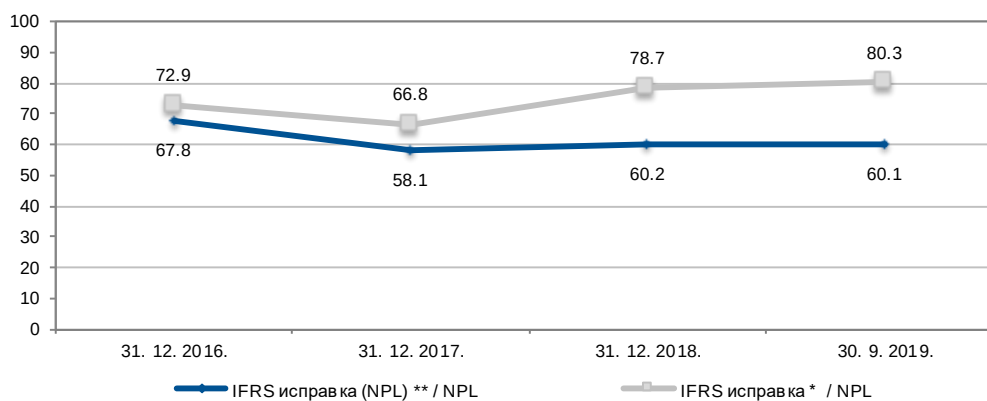
Графикон 3.4.2 Бруто *NPL* показатељ кључних сектора (у %)

Извор: Народна банка Србије.

Покриће проблематичних кредита

На крају трећег тромесечја 2019. године, покриће укупних бруто *NPL* припадајућом исправком вредности, упркос високом износу отписа, одржано је на релативно високом нивоу од 60,1%.

Одлуком о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, између осталог, укинута је обавеза банака да обрачунава резерву за процењене губитке који могу настати по основу билансне активе и ванбилансних ставки.

Графикон 3.4.3. Покриће *NPL* (у %)

* Обрачуната резерва за процењене губитке по билансним потраживањима (тзв. Loan loss reserve);
 ** Исправка вредности проблематичних кредита;

Извор: Народна банка Србије.

Проблематични кредити привредних друштава

Бруто *NPL* привредних друштава на крају трећег тромесечја 2019. године износили су 41,5 милијарди динара и мањи су за 7,8 милијарди динара (за 15,9%) него на крају претходног тромесечја, претежно услед наплате (7,0 милијарди динара), отписа (1,7 милијарди динара) и уступања (0,9 милијарди динара)⁵.

Табела 3.4.1. Промене нивоа бруто проблематичних кредита привредних друштава по кључним привредним гранама

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Пољопривреда	1.146	-547	-741	-32,3%	-39,3%
Прерађивачка индустрија	15.501	-2.311	-4.001	-13,0%	-20,5%
Грађевинарство	6.853	-1.315	-2.921	-16,1%	-29,9%
Трговина	8.880	-86	-705	-1,0%	-7,4%
Саобраћај, хотели/ресторани, комуникације	2.851	-64	-319	-2,2%	-10,1%
Пословање некретнинама	6.176	-3.498	-2.969	-36,2%	-32,5%

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по привредним гранама, у укупним *NPL* привредних друштава и даље највећи удео имају прерађивачка индустрија (удео од 37,3%, уз бруто *NPL* показатељ од 4,5%), трговина (удео од 21,4%, уз бруто *NPL* показатељ од 2,7%), грађевинарство (удео од 16,5%, уз бруто *NPL* показатељ од 6,1%) и пословање некретнинама (удео од 14,9%, уз бруто *NPL* показатељ од 5,8%). Овог тромесечја је код свих грана приметно смањење *NPL* показатеља. Најзначајније смањење је код пословања некретнинама (за 3,2 процентна поена).

Табела 3.4.2. Показатељ бруто *NPL*-а за привредна друштва по гранама

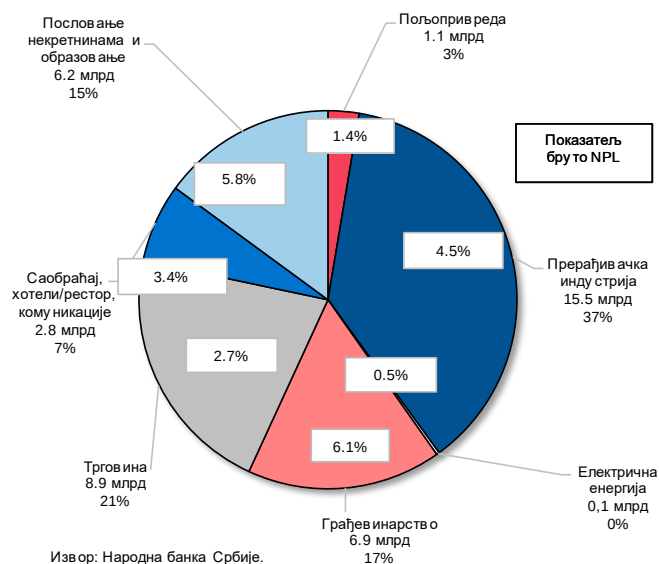
(у %)

	30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Пољопривреда	1,4%	-0,8	-1,0
Прерађивачка индустрија	4,5%	-0,7	-1,2
Грађевинарство	6,1%	-1,6	-4,3
Трговина	2,7%	-0,1	-0,3
Саобраћај, хотели/ресторани, комуникације	3,4%	-0,3	-0,7
Пословање некретнинама	5,8%	-3,2	-3,6

Извор: Народна банка Србије.

⁵ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL* 3 које банке достављају Народној банци Србије.

Графикон 3.4.4. Структура *NPL* привредних друштава
(30. септембар 2019)

Проблематични кредити физичких лица⁶

Учешће бруто *NPL* физичких лица континуирано је испод просека укупног портфолија и на крају трећег тромесечја 2019. године износило је 4,1%, што је за 0,3 процентна поена ниже него на крају претходног тромесечја.

На крају трећег тромесечја 2019, *NPL* физичких лица износили су 44,4 милијарде динара и мањи су за 1,7 милијарди динара него на крају претходног тромесечја. Највеће повећање *NPL* забележено је код готовинских кредита (за 4,0%), при стопи раста укупних готовинских кредита од 4,7%. Њихово учешће у укупним бруто кредитима физичким лицима износило је 45,7% на крају септембра 2019. године. Истовремено, учешће готовинских кредита у укупним *NPL* физичких лица повећано је на 45,5% на крају септембра 2019. године (42,1% на крају претходног тромесечја). Бруто *NPL* показатељ готовинских кредита бележи вредности од 4,1%, што је непромењено у односу на 30. јун 2019.

⁶ Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистровани пољопривредни произвођачи

Табела 3.4.3. Промене нивоа бруто проблематичних кредита физичким лицима по наменама

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Стамбени кредити	14.265	-1.831	-3.231	-11,4%	-18,5%
Готовински кредити	20.219	787	3.709	4,0%	22,5%
Кредитне картице	1.622	-260	-46	-13,8%	-2,8%
Минусни салдо по текућим рачунима	1.715	-17	-70	-1,0%	-3,9%
Потрошачки кредити	388	-56	-157	-12,6%	-28,8%
Остало	6.212	-365	-695	-5,5%	-10,1%
Укупно	44.421	-1.741	-490	-3,8%	-1,1%

Извор: Народна банка Србије.

Категорија кредита за стамбену изградњу учествује са 36,0% у укупним кредитима, а са учешћем од 32,1% у укупним бруто *NPL*.

Табела 3.4.4. Показатељ *NPL*-а за физичка лица по намени

(у %)

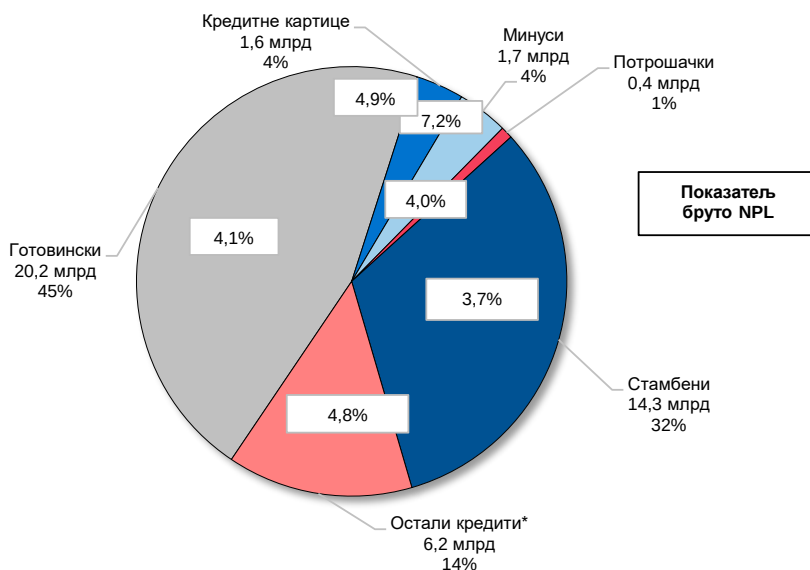
	30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Стамбена изградња	3,7%	-0,6	-0,9
Готовински кредити	4,1%	0,0	0,3
Кредитне картице	4,9%	-0,8	-0,1
Минусни салдо по текућим рачунима	7,2%	-0,3	-0,6
Потрошачки кредити	4,0%	0,2	0,6

Извор: Народна банка Србије.

Највиши бруто *NPL* показатељ физичких лица на крају септембра 2019. године (7,2%) забележен је у категорији *минуси по текућим рачунима* (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 2,2%, а у укупном *NPL* тих лица 3,9%). Следе кредитне картице с показатељем 4,9% (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 3,1%, а у укупном *NPL* тих лица 3,7%), готовински са 4,1% и стамбени кредити с показатељем 3,7%.

Када се посматрају *NPL* физичких лица у односу на њихову исправку вредности, стамбени кредити су категорија с најнижом исправком вредности (43,4% у односу на бруто *NPL*), јер су по правилу с далеко већим степеном покривености средствима обезбеђења, док је код минуса по текућим рачунима, кредитних картица, потрошачких и готовинских кредита исправка вредности много већа (73,1%, 67,3%, 66,2% и 62,5%, респективно).

Графикон 3.4.5. Структура проблематичних кредита физичким лицима
(30. септембар 2019.)

*Остали кредити = пољопривредна делатност, обављање других делатности, кредити за куповину аутомобила и остали кредити физичким лицима

Извор: Народна банка Србије.

Ризик концентрације

Крајем 2018. године, Народна банка Србије је донела регулаторне мере за спречавање настанка нових *NPL* и очување финансијске стабилности као одговор на појаву ненаменског необезбеђеног кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима. Мерама су обухваћени готовински, потрошачки и остали кредити становништву (изузев стамбених кредита и минуса по текућем рачуну), чији су рокови отплате од осам и више година. У складу са Одлуком о управљању ризиком концентрације по основу изложености банке одређеним врстама производа, уведен је показатељ ризика концентрације, као додатни регулаторни и супервизорски инструмент Народне банке Србије.

Показатељ ризика концентрације представља однос кредита одобрених становништву чија је уговорена рочност дужа од осам година (изузев кредита обезбеђених првокласним средством обезбеђења, стамбених кредита и минуса по текућим рачунима) и капитала, увећаног за динарске обавезе чија је преостала рочност преко пет година. На крају трећег тромесечја 2019. године, показатељ ризика концентрације банкарског сектора Републике Србије износио је 18,14%, што је знатно испод прописаних 50% за посматрану годину и представља смањење за 2,7 процентних поена у односу на показатељ на крају јуна 2019. године. У истом периоду, изложеност банкарског сектора по основу кредита одобрених становништву смањена је за 9,7% (са 130,2 милијарде динара на 117,6 милијарди динара).

4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

4.1. Структура извора средстава

Примарни извор финансирања банака у Србији чине примљени депозити⁷, са учешћем у укупној пасиви од 71,5%. Следе сопствени извори финансирања који су на крају трећег тромесечја 2019. године учествовали у пасиви са 17,5%, док су примљени кредити чинили 5,9% пасиве.

Табела 4.1. Промена кључних позиција пасиве банкарског сектора

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Депозити и остале обавезе	3.154.915	134.506	145.405	4,5%	4,8%
<i>према банкама, ДФО и централној банци</i>	505.792	32.417	26.032	6,8%	5,4%
<i>према другим комитентима</i>	2.649.124	102.089	119.372	4,0%	4,7%
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	338	7	-223	2,0%	-39,8%
Субординиране обавезе	31.086	440	-3.862	1,4%	-11,1%
Резервисања	11.067	10	-401	0,1%	-3,5%
Акцијски капитал	385.919	5.298	-7.311	1,4%	-1,9%
Добитак	99.692	16.176	1.553	19,4%	1,6%
Губитак	25.219	-1.552	1.415	-5,8%	5,9%
Резерве и нереализовани губици	236.245	8.852	27.106	3,9%	13,0%
Остало	87.940	5.162	47.035	6,2%	115,0%
Укупна пасива	3.981.983	172.003	207.885	4,5%	5,5%

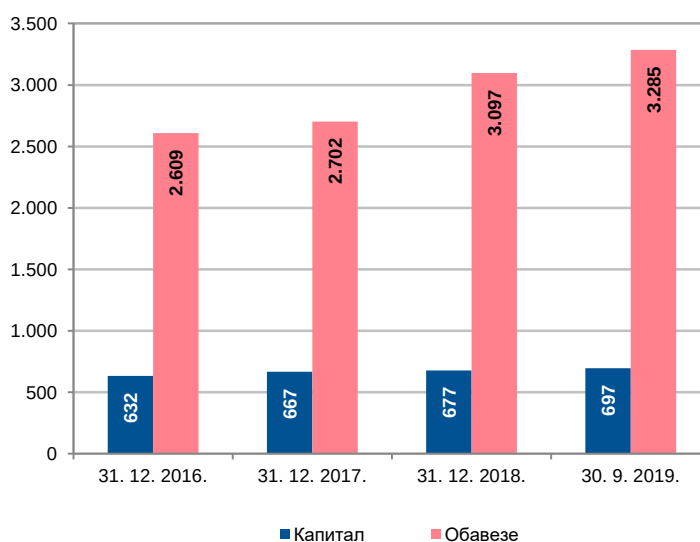
¹⁾ До 2018. године овим су биле обухваћене следеће ставке у билансу: **Финансијске обавезе које се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха** и **Издате сопствене хартије од вредности и друга позајмљена средства**.

Извор: Народна банка Србије.

⁷ Укључују трансакционе и остале депозите, као део категорије: *Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци* и *Депозити према другим комитентима*.

Укупне обавезе банкарског сектора веће су за 140,1 милијарду динара (за 4,5%) него на крају претходног тромесечја. Повећање нивоа обавеза углавном је резултат пораста у делу *Депозита и осталих финансијских обавеза према другим комитентима* за 102,1 милијарду динара (4,0%) и у делу *Депозита и осталих финансијских обавеза према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци* за 32,4 милијарде динара (6,8%).

Графикон 4.1. **Капитал и обавезе банкарског сектора**
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Укупан капитал банкарског сектора је у току трећег тромесечја 2019. године номинално повећан за 31,9 милијарди динара (за 4,8%), при непромењеном учешћу капитала у укупној билансној пасиви (са 17,4% на 17,5%). У структури капитала, највеће промене су забележене код: добитка (повећање за 16,2 милијарди динара – првенствено из текуће године), резерви (повећање за 8,9 милијарди динара) и акцијског капитала (повећање за 5,3 милијарде динара – докапитализација једне банке).

У погледу валутне структуре, током другог тромесечја 2019. године повећан је удео динарских извора финансирања (укључујући капитал), са 43,6% на 44,5%. Код девизног и девизно индексираног дела пасиве, доминантна валута је и даље евро (са 92,3% укупних обавеза у девизном знаку), док остатак углавном чине обавезе у америчким доларима (4,7%) и швајцарским францима (2,2%).

4.2. Депозити

Укупни примљени депозити код банака на крају трећег тромесечја 2019. године износили су 2.848,6 милијарди динара, што је за 120,2 милијарде динара (4,4%) више него на крају претходног тромесечја. На наведено повећање у највећој мери је утицао пораст трансакционих депозита (за 80,3 милијарде динара), првенствено привредних друштава (за 48,1 милијарду динара). Најзначајнији депоненти су сектор становништва, са 50,0% учешћа, и сектор привредних друштава, са 25,8% учешћа.

На крају трећег тромесечја 2019. године, динарски депозити су повећани за 67,8 милијарди динара, а девизни депозити за 52,6 милијарди динара. Учешће девизних и девизно индексираних депозита у укупним депозитима смањено је са 66,8% на 65,9%. Доминантна валута је евро, са уделом у укупним девизним и девизно индексираним депозитима од 91,2%. Остатак девизних и девизно индексираних депозита већином се односи на депозите у америчким доларима (5,3%) и швајцарским францима (2,5%).

Када се посматра структура депозита по иницијалној (уговореној) рочности, и даље су доминантна категорија депозити по виђењу (63,3%), потом депозити уговорени до једне године, који чине 23,2%, док је 13,5% свих депозита уговорено на рок дужи од годину дана.

Краткорочно депонована средства (посматрано по преосталој рочности) чине већински део примљених депозита банака у Србији. Преко половине свих депозита банкарског сектора јесу депозити по виђењу (63,5%), следе депозити с преосталом рочношћу до једне године са учешћем од 29,7%, док депозити с преосталом рочношћу преко годину дана учествују са 6,8% у укупним депозитима.

Табела 4.2. **Промене нивоа депозита**
(у млн RSD, у %)

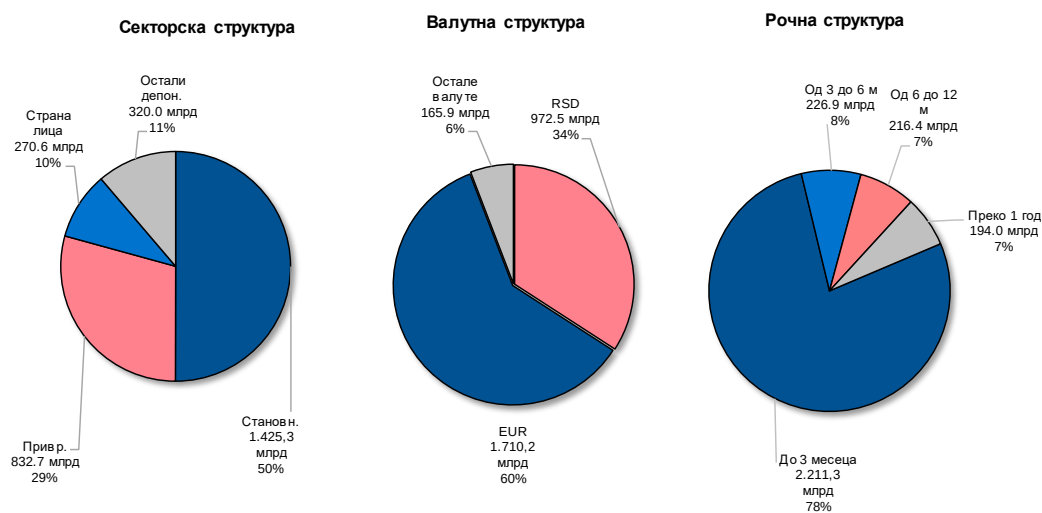
	Износ		Промена у односу на претходне периоде		
			Номинална		Релативна
	30. 9. 2019.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Сектор финансија и осигурања	84.785	2.420	5.989	2,9%	7,6%
Јавни нефинансијски сектор	96.724	-2.366	-92.905	-2,4%	-49,0%
Сектор привредних друштава	735.964	48.935	52.319	7,1%	7,7%
Сектор опште државе	75.316	-1.705	35.760	-2,2%	90,4%
Становништво	1.425.313	28.678	96.223	2,1%	7,2%
Страна лица и стране банке	270.637	26.251	23.540	10,7%	9,5%
Остали сектори	159.894	17.995	-4.337	12,7%	-2,6%
Укупни депозити	2.848.634	120.207	116.590	4,4%	4,3%

Извор: Народна банка Србије.

Укупни депозити становништва у иностраној валути на крају трећег тромесечја 2019. године износили су 1.194,3 милијарде динара (што је за 1,8% више него на крају претходног тромесечја) и чине их претежно штедни депозити (60,3%) и трансакциони депозити (37,4%).

Рачуни штедних депозита становништва⁸ су, у поређењу са стањем на крају претходног тромесечја, повећани за 7,3 милијарде динара (0,9%) и на крају трећег тромесечја 2019. године износили су 786,5 милијарди динара. Поменути раст је резултат повећања штедних улога у динарима за 3,7 милијарди динара и штедних улога у девизама за 3,6 милијарди динара. Девизна штедња представља доминантну категорију у укупним штедним депозитима становништва, са уделом од 91,6%, док је удео динарске штедње 8,4% на крају септембра 2019. године.

Графикон 4.2. Структура депозита банкарског сектора Србије
(30. септембар 2019)

Извор: Народна банка Србије.

⁸ Рачуни 402 и 502 из Контног оквира, Сектор 6 (домаћа физичка лица и страна физичка лица – резиденти)

4.3. Укупно кредитно задужење банака

Стање укупног кредитног задужења банкарског сектора на крају трећег тромесечја 2019. године износило је 299,5 милијарди динара, што је за 13,5 милијарди динара (4,7%) више него у претходном тромесечју.

Табела 4.3. Промена нивоа кредитног задужења банака

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Кредити по репо трансакцијама	958	958	958		
Преконоћни кредити	51.927	2.192	3.919	4,4%	8,2%
Примљени кредити	234.486	9.060	21.229	4,0%	10,0%
Остале финансијске обавезе	12.136	1.312	1.496	12,1%	14,1%
Укупно	299.506	13.522	27.602	4,7%	10,2%

Извор: Народна банка Србије.

Највећу појединачну ставку у укупном кредитном задужењу представљају примљени кредити (доминантно од матичних банака, повезаних банака у оквиру исте групације и међународних финансијских институција), са уделом од 78,3% (78,8% на крају претходног тромесечја) и номиналним износом већим за 9,1 милијарду динара него у претходном тромесечју. Следе обавезе по преконоћним (*overnight*) кредитима, са учешћем од 17,3% (на крају претходног тромесечја: 17,4%), које су у трећем тромесечју, такође, повећане за 2,2 милијарде динара, док остале финансијске обавезе чине 4,1% (на крају претходног тромесечја: 3,8%) и повећане су за 1,3 милијарде динара.

Највећи повериоци банака у овом делу су страна лица са 73,1% (првенствено стране банке) и сектор опште државе са 15,8% (првенствено републички органи и организације). Преовлађујућа валута задужења је евро, која са 262,8 милијарди динара (крај претходног тромесечја: 252,3 милијарде динара) чини 87,8% укупног кредитног задужења. Обавезе у динарима износе 34,3 милијарде динара (крај претходног тромесечја: 29,5 милијарди динара) и чине 11,5% укупног кредитног задужења, док банке у америчким доларима дугују 1,9 милијарди динара и швајцарским францима 0,3 милијарде динара (крај претходног тромесечја: 1,6 и 2,0 милијарде динара, респективно), што је 0,6% и 0,1%, респективно, укупног кредитног задужења.

4.4. Обавезе према иностранству

На крају трећег тромесечја 2019. године, укупан дуг банака према иностранству по кредитним пословима био је на нивоу од 219,0 милијарди динара и већи је за 14,5 милијарди динара (7,1%) него у претходном тромесечју. Задужење је повећано код свих категорија, највише код примљених кредита (за 9,7 милијарди динара).

Задржан је висок степен концентрације у овом сегменту, јер се од 12 банака које имају примљене кредите из иностранства (највећа ставка са 92,0% учешћа у укупном задужењу из иностранства), издваја пет банака са око 78% целокупног износа поменутог задужења. Такође, узети преконоћни (*overnight*) кредити из иностранства евидентирани су код само три банке, при чему је код једне преко 90%.

Дугорочни кредити преовлађују у рочној структури задужења у иностранству, са учешћем од 79,6% (на крају претходног тромесечја: 81,9%), односно 43,8% свих задужења одобрено је с рочношћу преко пет година.

Табела 4.4. Промена нивоа кредитног задужења банака у иностранству

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Преконоћни кредити	14.649	3.914	-12.746	36,5%	-46,5%
Примљени кредити	201.423	9.695	20.165	5,1%	11,1%
Остале финансијске обавезе	2.953	874	361	42,1%	13,9%
Укупно	219.025	14.484	7.780	7,1%	3,7%

Извор: Народна банка Србије.

Валутна структура кредитног задужења у иностранству доминантно је у еврима и износи 97,7%, што је непромењено у односу на претходно тромесечје (97,6%). Следи задужење у динарима и америчким доларима, са уделом од 2,1% и 0,2%, респективно.

4.5. Субординиране обавезе

Укупне субординиране обавезе банака у Србији на крају трећег тромесечја 2019. године износиле су 30,8 милијарди динара, што је за 0,3 милијарде динара више него на крају претходног тромесечја.

Укупне субординиране обавезе посматране према повериоцима структуриране су на следећи начин: према страним банкама износе 76,2%, страним правним лицима – 21,9%, а према привредним друштвима – 1,9%.

Валутна структура је следећа: учешће субординираних обавеза у еврима повећано је на 98,1%, обавеза у швајцарским францима више нема, обавезе у динарима чиниле су 1,5%, док је преосталих 0,4% у рубљама.

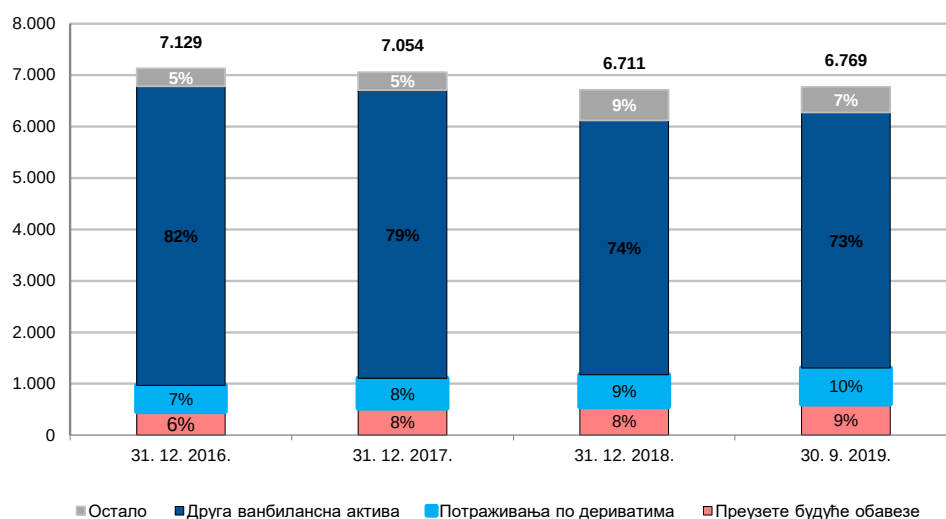
Присутна је висока концентрација, будући да се од укупно 12 банака које имају ове обавезе, издваја једна банка по висини субординираних обавеза, са преко 30% свих субординираних обавеза банкарског сектора, односно прве четири банке имају око 69% укупног износа субординираних обавеза.

С обзиром на регулаторна ограничења за укључивање субординираних обавеза у допунски, односно регулаторни капитал, од укупних субординираних обавеза, банке су у допунски капитал укључиле 80,8% наведеног износа.

5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ

На крају трећег тромесечја 2019. године, укупне ванбилансне ставке на нивоу банкарског сектора износиле су 6.769,4 милијарде динара и њихов ниво је повећан у односу на крај претходног тромесечја (за 3,9%), првенствено по основу повећања код *Деривата* (за 120,6 милијарди динара) и *Друге ванбилансне активе* (за 118,2 милијарде динара). У оквиру ставке *Друга ванбилансна актива*, која је доминантна у ванбилансу са уделом од 73,4%, највећи пораст је у делу *Остала ванбилансна актива* (40,3 милијарде динара). Остале значајније ванбилансне ставке су *Деривати*, са учешћем од 10,3%, као и *Дате гаранције и друга јемства*, са учешћем од 5,4% и порастом од 1,7% у посматраном периоду.

Графикон 5.1. **Ванбилансне ставке**
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

С применом од 1. јануара 2018. године, изменом и допуном Контног оквира за банке уведена су два нова рачуна за исказивање отписаних финансијских средстава која су пренета у ванбилансну евиденцију (у динарима и у инострану валути), а ради евидентирања у складу са Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банака. На крају трећег тромесечја 2019. године, банкарски сектор је на овим рачунима исказао 209,8 милијарди динара, што је за 4,7 милијарди динара, или 2,2%, мање него у претходном тромесечју.

И даље се највећи део свих ванбилансних ставки (85,0%) односи на неризичне позиције, и то: примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, кастоди послове и осталу ванбилансну активу.

Део ванбилансних ставки који се класификује (односно који се сматра ризичним) на крају трећег тромесечја 2019. године износио је 1.013,6 милијарди динара (повећање за 51,3 милијарде динара, или 5,3%).

На крају трећег тромесечја 2019. године, преузете будуће обавезе износиле су 610,6 милијарди динара (за 21,8 милијарди динара, или 3,7%, више него на крају претходног тромесечја) и чиниле су 9,0% укупних ванбилансних ставки (непромењено у односу на претходно тромесечје).

Табела 5.1. Промене нивоа ванбилансних позиција банкарског сектора Србије

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2019.	31. 12. 2018.	30. 6. 2019.	31. 12. 2018.
Дате гаранције и друга јемства	366.423	6.008	23.014	1,7%	6,7%
Потраживања по дериватима	694.212	120.553	76.334	21,0%	12,4%
Преузете и остале неопозиве обавезе	244.185	15.804	29.060	6,9%	13,5%
Хартије од вредности примљене у залог	50.246	-1.224	-156.053	-2,4%	-75,6%
Јемства за обавезе	128.853	4.229	19.571	3,4%	17,9%
Отписана финансијска средства *	209.823	-4.712	1.699	-2,2%	0,8%
Друга ванбилансна актива	4.966.990	118.193	26.189	2,4%	0,5%
Остало	108.647	-2.144	38.389	-1,9%	54,6%
Укупна ванбилансна актива	6.769.378	256.707	58.203	3,9%	0,9%

* Ставка ванбилансне активе уведена је од 1. јануара 2018. године.

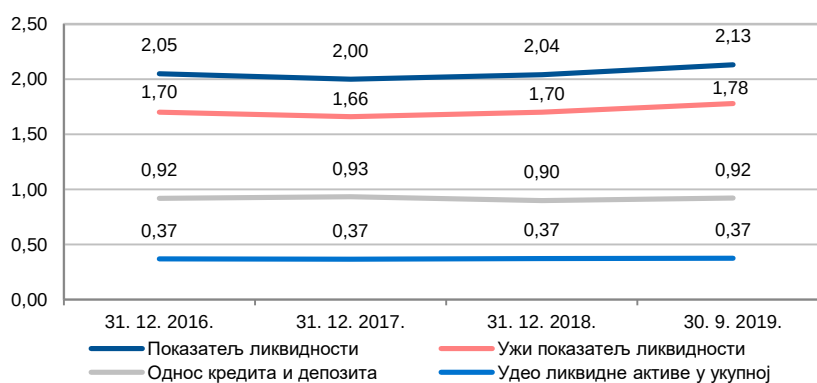
Извор: Народна банка Србије.

6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА

Банкарски сектор Србије располаже значајним вишковима ликвидних средстава у дужем временском периоду ако се има у виду референтна вредност показатеља ликвидности. Просечан месечни показатељ ликвидности банака на крају трећег тромесечја 2019. године износио је 2,13 и двоструко је виши од регулаторног минимума од 1,0. Ужи показатељ ликвидности на нивоу банкарског сектора износи 1,78 (прописани минимум је 0,7). Учешће ликвидне aktive у укупној билансној активи банкарског сектора је стабилно – 37,5% на крају трећег тромесечја 2019. године.

На крају трећег тромесечја 2019. године, стање пласмана банака по репо трансакцијама с Народном банком Србије повећано је у односу на јун 2019. године, са 40,0 милијарди динара на 70,0 милијарди динара, уз повећан број банака које су пласирале средства у репо трансакције (десет банака). Укупан износ државних хартија од вредности на крају септембра 2019. године повећан је на 644,5 милијарди динара, или за 2,6% више него на крају јуна.

Графикон 6.1. Показатељи ликвидности банкарског сектора

Извор: Народна банка Србије.

Ради додатног јачања отпорности банкарског сектора,⁹ уведен је показатељ покрића ликвидном активом. Овај показатељ представља однос заштитног слоја ликвидности (који чини висококвалитетна ликвидна актива) и нето одлива ликвидних средстава банке до којих би се дошло у наредних 30 дана од дана израчунавања овог показатеља у претпостављеним условима стреса.

Почев од 1. јануара 2018. године банке су дужне да одржавају овај показатељ на нивоу који није нижи од 100% (прописане минималне вредности су исте као и у Европској унији). На дан 30. септембра 2019. године, показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора износио је 214,13%.

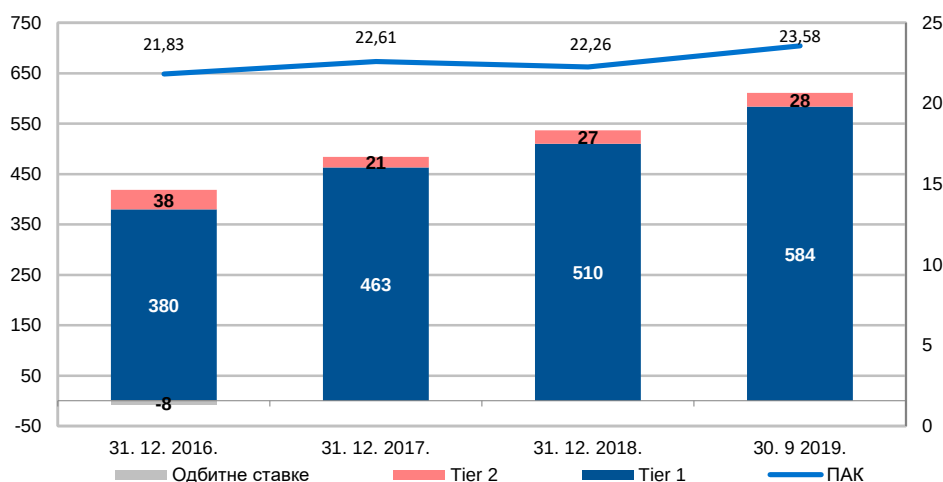
⁹ Одлука о управљању ризиком ликвидности усвојена је децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији.

7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА

Банкарски сектор Србије је адекватно капитализован и са аспекта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала¹⁰ и у погледу структуре регулаторног капитала. На крају септембра 2019. године, просечна вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Србије износила је 23,58% (јун 2019: 23,23%). Остварена капитална адекватност је знатно изнад минимума који је прописала Народна банка Србије (8%).

На крају септембра 2019. године, просечна вредност показатеља адекватности основног капитала на нивоу банкарског сектора Србије износила је 22,51% (јун 2019: 22,13%), а показатеља адекватности основног акцијског капитала 22,45% (јун 2019: 22,07%).

Графикон 7.1. **Регулаторни капитал и ПАК***
(у млрд RSD, ПАК у %)

* ПАК = Регулаторни показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

¹⁰ Ради усклађивања с релевантним правним актима Европске уније у области банкарства, као и повећања отпорности банкарског сектора, Народна банка Србије је донела нове прописе којима се усклађује са захтевима из стандарда Базел III почев од 30. јуна 2017. године. Прописани минимални показатељ адекватности капитала смањен је са 12% на 8%, а паралелно су уведени заштитни слојеви капитала (заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за структурни системски ризик, заштитни слој капитала за системски значајне банке).

Виша стопа раста капитала у трећем тромесечју 2019. године (3,0%) у односу на стопу раста укупне ризичне aktive у истом периоду (1,4%) имала је за последицу благо повећан показатељ адекватности капитала (за 0,35 процентних поена). Пораст ризичне active за 37,0 милијарди динара последица је повећања ризичне active по основу изложености за кредитни ризик за 44,7 милијарди динара. Повећања ризичне active по основу изложености кредитном ризику првенствено је присутно у делу изложености обезбеђене хипотекама на непокретностима. Ризична актива по основу изложености тржишним ризицима смањена је, и то првенствено код изложености девизном ризику (за 8,7 милијарди динара), док је по основу изложености оперативном ризику непромењена, а по основу изложености ризику прилагођавања кредитне изложености повећана је за 1,1 милијарду динара.

Графикон 7.2. Ризична актива по основу изложености
(у %)
(30. септембар 2019)

Извор: Народна банка Србије.

У структури ризичне active, доминантно учешће има кредитни ризик (86,3%), с обзиром на традиционалне пословне моделе банака ослоњене на кредитирање привреде и становништва. Следи оперативни ризик, са уделом од 12,5%, док је учешће тржишних ризика и ризика прилагођавања кредитне изложености на занемарљиво ниском нивоу, 1,1% и 0,1%, респективно.

У трећем тромесечју 2019. учешће регулаторног капитала порасло је за 3,0% (у апсолутном износу за 17,6 милијарди динара), док је током целе 2019. године забележена стопа раста од 13,8%. Регулаторни капитал банкарског сектора на крају извештајног тромесечја 2019. године износио је 611,3 милијарде динара.

Раст регулаторног капитала највећим делом је последица повећања добити

која се може укључити у капитал. Ова ставка је повећана за 8,0 милијарди динара.

Основни капитал банкарског сектора¹¹ на крају трећег тромесечја 2019. године износио је 583,7 милијарди динара, што је за 3,2% (или 18,2 милијарде динара) више него у јуну 2019. године. Допунски капитал банкарског сектора мањи је за 0,6 милијарди динара (2,0%) него на крају претходног тромесечја и износио је 27,6 милијарди динара услед смањења субординираних обавеза које се укључују у допунски капитал (за 0,6 милијарди динара).

Структуру регулаторног капитала чине: основни капитал – *Tier 1* капитал са учешћем од 95,5% и допунски (*Tier 2*) капитал са уделом од 4,5%. Основни капитал – *Tier 1* капитал (као најквалитетнији део регулаторног капитала) чине основни акцијски капитал (са учешћем од 99,7% у основном капиталу) и додатни основни капитал (0,3% учешћа).

У склопу пакета прописа које је Народна банка Србије донела крајем 2018. године, прописана је и обавеза одржавања одређеног нивоа капитала у зависности од ризичности кредита¹² које грађани узимају са становишта њихове намене, постојања средства обезбеђења, могућности отплате са аспекта укупне кредитне задужености и оправданости дужине рока отплате у зависности од намене кредитирања или непостојања конкретне намене. Изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала прописане су нове одбитне ставке од основног капитала у случају: прекорачења степена кредитне задужености од 60%, одобравања кредита с роком отплате од осам и више година (за 2019. годину, односно седам за 2020. и шест за 2021. годину), као и у случају одобрења потрошачког кредита за куповину моторних возила чији је уговорени рок отплате осам и више година. Са 30. септембром 2019. године банке су приказале износ од 6,2 милијарде динара као одбитну ставку од основног капитала по овом основу.

У складу са изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, које су усвојене децембра 2016. године и које се примењују од 30. јуна 2017. године, показатељ леверица се обрачунава као однос основног капитала и укупног износа изложености банке. Показатељ леверица на нивоу банкарског сектора на дан 30. септембра 2019. године износио је 13,71%,¹³ што одражава стабилно узлазно кретање овог показатеља од момента његовог увођења.

¹¹ По регулативи Базел III, између осталог, основни и допунски капитал не умањују се за припадајући део одбитних ставки од регулаторног капитала, већ сваки има своје одбитне ставке.

¹² Потрошачки, готовински или други кредит (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну).

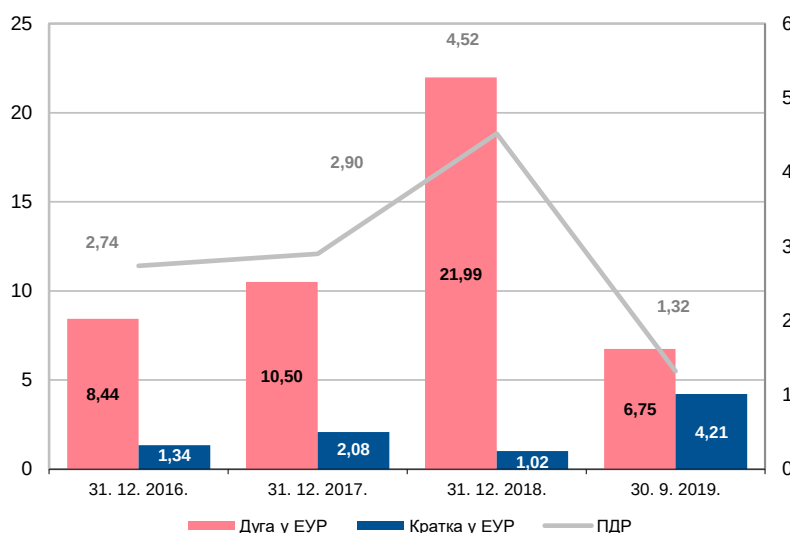
¹³ По стандардима Базел III, минимална вредност овог показатеља је прописана на 3%.

8. ДЕВИЗНИ РИЗИК

На крају трећег тромесечја 2019. године, банкарски сектор Србије је исказао дугу отворену девизну позицију, у укупном износу од 7,9 милијарди динара (без позиције у злату). Нето дуга отворена девизна позиција на крају септембра 2019. године евидентирана је код 13 банака, док је нето кратка отворена девизна позиција забележена код преосталих 13 банака.

Банке у Србији су на дан 30. септембра 2019. године исказивале нето дугу отворену позицију у еврима 6,75 милијарди динара, америчким доларима 0,41 милијарда динара и у швајцарским францима 0,18 милијарди динара.

Графикон 8.1. Квартални преглед дуге и кратке девизне позиције за ЕУР и показатељ девизног ризика (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Показатељ девизног ризика на нивоу целокупног банкарског сектора Србије на крају септембра 2019. године износио је 1,32% и осликава релативно низак девизни ризик у односу на максимално прописану вредност показатеља девизног ризика (20% вредности капитала банака).

9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

У оквиру своје регулаторне надлежности у области контроле пословања банака, Извршни одбор Народне банке Србије је у августу 2019. године усвојио Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке. Овим прописом је регулаторни оквир у области контроле пословања банака додатно унапређен, и то у контексту обрачуна лимита великих изложености, праћења управљања оперативног ризика у банкама, као и поједностављења контроле образаца који се у вези са управљањем ризицима достављају Народној банци Србије.

Одлука је објављена у „Службеном гласнику РС”, бр. 57/2019, а ступила је на снагу 17. августа 2019. године.